

Π.3.1.4 *Ολοκληρωμένα παραδείγματα εκπαιδευτικών σεναρίων
ανά γνωστικό αντικείμενο με εφαρμογή των αρχών σχεδίασης*

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Ε΄ Δημοτικού

Θεματική ενότητα:

Λογοτεχνία και κινηματογράφος

ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΤΣΑΡΜΠΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2011

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.1.4 *Ολοκληρωμένα παραδείγματα εκπαιδευτικών σεναρίων ανά γνωστικό αντικείμενο με εφαρμογή των αρχών σχεδίασης*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Περιεχόμενα

Ταυτότητα Σεναρίου	4
Εισαγωγή.....	4
Σκοποθεσία	5
Δεξιότητες.....	5
Αξιοποίηση των ΤΠΕ.....	6
Κείμενα	7
Μεθόδευση της διδασκαλίας	8
Αναλυτική περιγραφή των φάσεων υλοποίησης του σεναρίου	8
Α΄ φάση: Πριν από την ανάγνωση	8
Β΄ Φάση: Ανάγνωση	10
Γ΄ Φάση: Μετά την ανάγνωση	12
Αξιολόγηση.....	13
Φύλλα Εργασίας	14
Άλλες εκδοχές – Κριτική	14
Βιβλιογραφία για τον εκπαιδευτικό	14

Ταυτότητα Σεναρίου

Τίτλος: «Οι λέξεις και οι εικόνες»

Τάξη: Ε΄ Δημοτικού

Δημιουργός: Τσαρμποπούλου Αντιγόνη

Γνωστικό αντικείμενο: Νεοελληνική λογοτεχνία

Συμβατότητα με το νέο ΠΣ: Προβλέπεται διδακτική ενότητα με αυτό το θέμα στην Ε΄ Δημοτικού

Είδος διδακτικής πρακτικής: project, ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, μετωπική διδασκαλία

Προτεινόμενη διάρκεια: 24 διδακτικές ώρες

Δοκιμάστηκε στο σχολείο ή όχι: Πρόκειται για παραδειγματικό σενάριο που προορίζεται για πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση στη διδακτική πράξη στο πλαίσιο του Ψηφιακού Σχολείου.

Μπορεί να εφαρμοστεί στην τυπική ή/και στην άτυπη εκπαίδευση: Το συγκεκριμένο σενάριο σχεδιάστηκε με γνώμονα την τυπική εκπαίδευση. Επιμέρους σημεία του θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στην κατεύθυνση της ημιτυπικής ή και της άτυπης εκπαίδευσης (π.χ. στις ώρες της ευέλικτης ζώνης).

Εισαγωγή

Το σενάριο που περιγράφεται στη συνέχεια εντάσσεται στο πλαίσιο που ορίζεται από τον σύγχρονο προβληματισμό στον εκπαιδευτικό χώρο σε διεθνή κλίμακα και από την αντίστοιχη πρακτική, άλλοτε περισσότερο και άλλοτε λιγότερο συστηματική, για εισαγωγή της μελέτης των οπτικο-ακουστικών αφηγημάτων στο σχολείο, και μάλιστα, στις περισσότερες περιπτώσεις, στο πλαίσιο του μαθήματος της λογοτεχνίας.

Οι βασικοί λόγοι που έχουν οδηγήσει πολλά εκπαιδευτικά συστήματα διεθνώς να προχωρήσουν σε αυτήν τη μεταρρύθμιση είναι οι εξής:

α. Η αναγνώριση των κοινών σημείων μεταξύ λογοτεχνίας και οπτικο-ακουστικής αφήγησης. Και στις δύο περιπτώσεις έχουμε να κάνουμε με:

- Αφηγηματικά μέσα: διηγούνται ιστορίες ποικίλων ειδών, με ήρωες και πλοκή.
- κοσμοπλαστικά μέσα: επινοούν κόσμους, με μεγαλύτερη ή μικρότερη αληθοφάνεια και ρεαλισμό, μέσω των οποίων αναστοχαζόμαστε την ιστορία μας, τον τρόπο ζωής μας, τις αξίες και τις αντιλήψεις μας.
- ρητορικά μέσα: αξιοποιούν μια ποικιλία εκφραστικών τρόπων προκειμένου να συγκινήσουν, να υποβάλουν, να προκαλέσουν τη συμμετοχή και τη μέθεξη του κοινού.
- αισθητικά μέσα: χρησιμοποιούν μια σειρά από μορφικές επιλογές και τεχνικές προκειμένου να προσφέρουν απόλαυση και ψυχαγωγία.

β. Η συνειδητοποίηση ότι δεν υπάρχει κάποια ασυμφιλίωτη σύγκρουση ανάμεσα στην εικόνα και τον λόγο. Η εικόνα εμφιλοχωρεί στο λογοτεχνικό κείμενο, όπως ακριβώς και ο λόγος στην εικόνα. Εάν η αποτελεσματική πρόσληψη του γραπτού κειμένου προϋποθέτει τη συνειδητοποίηση και την κριτική κατανόηση των εικόνων που μας υποβάλλει, η ουσιαστική πρόσληψη της εικόνας προϋποθέτει, αντίστοιχα, τη δυνατότητά μας να αντιληφθούμε πώς ακριβώς μας μιλά, και ακόμη, πώς μπορούμε εμείς να συνομιλήσουμε με αυτήν.

γ. Η συνειδητοποίηση ότι η πολλαπλότητα και η περιπλοκότητα των σύγχρονων μορφών επικοινωνίας επιτάσσει την καλλιέργεια πολύμορφων γραμματισμών (ή την καλλιέργεια ενός πολυγραμματισμού). Η αναμόρφωση της εκπαιδευτικής στοχοθεσίας συνίσταται στη δημιουργία ενός παιδαγωγικού πλαισίου που αναγνωρίζει τη συμπληρωματικότητα των διαφορετικών ειδών γραμματισμού και προάγει τη συνδυασμένη ανάπτυξη και τη δημιουργική αλληλεπίδρασή τους. Στην περίπτωση της οπτικο-ακουστικής αφήγησης, συγκεκριμένα, έχουμε τη λειτουργική συμπλοκή και τη συνεργία της Εικόνας, του Λόγου και της Μουσικής.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, γενικότερη επιδίωξη του προτεινόμενου σεναρίου είναι η κατανόηση από την πλευρά των μαθητών του κινηματογραφικού σημειωτικού κώδικα, των ιδιαίτερων τεχνικών, συμβάσεων και εκφραστικών μέσων που

χρησιμοποιεί, Ταυτόχρονα επιδιώκεται η ενθάρρυνση των μαθητών να αξιοποιήσουν τα μέσα αυτά για να κατασκευάσουν δικές τους κινηματογραφικές εκδοχές αγαπημένων τους αναγνωσμάτων ή και δικών τους σεναρίων.

Σκοποθεσία

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- ✓ Να συνειδητοποιήσουν ότι δεν υπάρχει κάποια ασυμφιλίωτη σύγκρουση ανάμεσα στην εικόνα και τον λόγο. Η εικόνα εμφιλοχωρεί στο λογοτεχνικό κείμενο, όπως ακριβώς και ο λόγος στην εικόνα.
- ✓ Να κατανοήσουν την έννοια της αφήγησης και των διαφορετικών ειδών αφήγησης (γραπτής, οπτικής, δραματοποιημένης).
- ✓ Να κατανοήσουν τις βασικές συμβάσεις (γλώσσας, κώδικα) της γραπτής και της οπτικο-ακουστικής αφήγησης.
- ✓ Να συνειδητοποιήσουν τις διαφορετικές δυνατότητες της γραπτής αφήγησης και της οπτικο-ακουστικής.
- ✓ Να γνωρίσουν τους τρόπους συλλειτουργίας κινούμενης εικόνας, λόγου και μουσικής.
- ✓ Να αντιληφθούν ότι κάθε τεχνική ή επιλογή του συγγραφέα ή του κινηματογραφιστή είναι φορέας νοήματος.
- ✓ Να γνωρίσουν το κειμενικό είδος του σεναρίου.

Δεξιότητες

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- ✓ Να αναγνωρίζουν τις συμβάσεις και τους κώδικες του οπτικο-ακουστικού αφηγήματος.
- ✓ Να συγκρίνουν το λογοτεχνικό με το οπτικο-ακουστικό κείμενο που βασίζεται σε αυτό (ομοιότητες και διαφορές, ιδιαιτερότητες του καθενός).

- ✓ Να εικονοποιούν και να δραματοποιούν τα λογοτεχνικά κείμενα και, αντίστροφα, να αφηγηματοποιούν τα οπτικο-ακουστικά κείμενα.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Η αξιοποίηση των ΤΠΕ στο παιδαγωγικό πλαίσιο που ορίζεται από την προτεινόμενη μεθόδευση του διδακτικού σεναρίου παρακάτω στοχεύει στη διεύρυνση του πολιτισμικού υπόβαθρου του μαθητή και της μαθήτριας προσφέροντας γνώσεις, πληροφορίες, εικόνες, ακούσματα, δηλαδή εμπειρίες που θα τον βοηθήσουν να διαμορφώσει προσωπικές ερμηνείες για το λογοτεχνικό κείμενο. Η χρήση αυτή του διαδικτύου στόχο έχει την ανάπτυξη δεξιοτήτων συλλογής, κατανόησης και διαχείρισης πληροφοριών. Επομένως, προκειμένου οι μαθητές και οι μαθήτριες να επεξεργαστούν κριτικά τις πληροφορίες που συλλέγουν και να εκφράσουν δημιουργικά τις ιδέες που σχηματίζουν από την ανάγνωση των λογοτεχνικών βιβλίων χρησιμοποιώντας τις σύγχρονες τεχνολογίες, επιδιώκεται:

- ✓ Η εξοικείωση με τη χρήση ποικίλων λογισμικών κλειστού και, κυρίως, ανοιχτού τύπου, όπως λογισμικό επεξεργασίας κειμένου, λογισμικά προβολής παρουσίασης, (π.χ. το PowerPoint, το Impress του OpenOffice το οποίο διατίθεται δωρεάν και είναι λογισμικό ανοιχτού τύπου), λογισμικά σχεδιασμού κόμικς (π.χ. Pixton for schools, βλ. <http://www.pixton.com/schools/overview>, Cartoon story maker, βλ. <http://www.education.vic.gov.au/languagesonline/games/cartoon/>, το οποίο διατίθεται δωρεάν στο διαδίκτυο), λογισμικά δημιουργίας εννοιολογικών χαρτών (π.χ. τα λογισμικά Kidspiration, βλ. http://www.inspiration.com/kidspiration_intl, ή Bubbl.us, το οποίο διατίθεται δωρεάν στο διαδίκτυο, βλ. <https://bubbl.us/>).
- ✓ Η εξοικείωση με τη χρήση διαδικτυακών χαρτών (όπως π.χ. το γνωστό περιβάλλον Google.earth, βλ. <http://www.google.com/earth/index.html>) και

γενικά με μηχανές αναζήτησης πληροφοριών από το διαδίκτυο (όπως π.χ. βλ. <http://www.google.com/>, <http://www.yahoo.com/>, <http://www.bing.com/>).

- ✓ Η χρήση ηλεκτρονικών εγκυκλοπαιδειών (online encyclopedia) ανεύρεση πληροφοριών (όπως π.χ. *Britannica*, βλ. <http://www.britannica.com>, Wikipedia, βλ. www.wikipedia.org).
- ✓ Να έρθουν σε επαφή με περισσότερα λογοτεχνικά έργα, διαβάζοντας ή ακούγοντας κείμενα από επιλεγμένες ιστοσελίδες (π.χ. *Μικρός αναγνώστης ΕΚΕΒΙ*, www.bookbook.gr/, κ.ά.).

Κείμενα

Ιούλιος Βερν, *Ο γύρος του κόσμου σε 80 μέρες*. Μτφρ. Μαράννα Τζιαντζή. Αθήνα: Ερευνητές, 1999.

Γεώργιος Βιζυηνός, *Το Μόνο της Ζωής του Ταξείδιον*. Διασκευή Κ. Πούλος. Αθήνα: Παπαδόπουλος, 2000.

Ντίνος Δημόπουλος, *Τα Δελφινάκια του Αμβρακικού*. Αθήνα: Καστανιώτης, 2002.

Τζάκ Λόντον, *Ο Ασπροδόντης*, Μτφρ. Γιώργος Μαρκάκης. Αθήνα: Ερευνητές, 2002.

Ρόαλντ Νταλ, *Ο Τσάρλι και το εργοστάσιο της σοκολάτας*. Μτφρ. Τζένια Καββαδία. Αθήνα: Ψυχογιός, 1988.

Ρόαλντ Νταλ, *Ματίλντα*. Μτφρ. Κώστια Κοντολέων. Αθήνα: Ψυχογιός, 1990.

Ρόαλντ Νταλ, *Ο απίθανος κύριος Φοξ*. Μτφρ. Τόνια Καφετζάκη. Αθήνα: Ψυχογιός, 2010.

Δημήτρης Σπύρου, *Ο Ψύλλος*. Αθήνα: Πατάκης, 1993.

Ταινίες

«Το δέντρο που έδινε», των Σ. Βασίλα, Χ. Μαυρουδή, Ι. Τσιάβου, επιμέλεια Ιωάννα Τ. & Τζωρτζίνα Κ. —βασισμένο στο ομώνυμο παραμύθι του Σελ Σιλβερστάιν (μια από τις ελληνικές συμμετοχές του διαγωνιστικού τμήματος ταινιών animation μικρού

μήκους στο 5ο Animfest 11-14 Μαρτίου 2010, Ταινιοθήκη της Ελλάδος, Ιερά Οδός 48. Τιμήθηκε με το βραβείο κοινού).

<https://www.youtube.com/watch?v=bubNw9dLn6Q>

Ταινία μικρού μήκους σε σκηνοθεσία και φωτογραφία του Patrick Russell βασισμένη στο βιβλίο *Το δέντρο που έδινε* του Shel Silverstein,

βλ. και <http://www.youtube.com/watch?v=BQtIx1V9QQc&feature=related>

[Τα Δελφινάκια του Αμβρακικού, Ντίνος Δημόπουλος, 1993](#)

[Το Μόνον της Ζωής του Ταξείδιον, Λάκης Παπαστάθης, 2001](#)

Ματίλντα, Ντάνι ντε Βίτο, 1996

Ο Τσάρλι και το εργοστάσιο της σοκολάτας, Τιμ Μπάρτον, 2005

Ο απίθανος κύριος Φοξ, Γουές Άντερσον 2009

Ξένα κλασικά:

Ιούλιος Βερν, *Ο γύρος του κόσμου σε 80 μέρες* (πολλές κινηματογραφικές εκδοχές).

Τζάκ Λόντον, *Ο Ασπροδόντης* (σκηνοθεσία Ράνταλ Κλάιζερ, 1991).

Τσαρλς Ντίκενς, *Όλιβερ Τουίστ* (σκηνοθεσία Ντέιβιντ Λιν, 1948 και Ρομάν Πολάνσκι, 2005).

Εκπαιδευτικό υλικό

Δικτυακοί τόποι ελληνόγλωσσοι:

[Ελληνικό κέντρο κινηματογράφου](#)

Μεθόδευση της διδασκαλίας

Το σενάριο μεθοδεύεται μέσα από την παράλληλη εξέταση κειμένων και των κινηματογραφικών εκδοχών τους. Στην Α' φάση ξεκινάμε από τις εμπειρίες των παιδιών και τη συσχέτισή τους με την εμπειρία των ηρώων των μικρών κειμένων ή

των κινηματογραφικών αποσπασμάτων που διαβάζουμε ή παρακολουθούμε στην ολομέλεια της τάξης.

Στη Β΄ φάση, αρχικά οι ομάδες παρακολουθούν μια ταινία ολόκληρη και τους ανατίθενται διαφορετικές εργασίες σε μια απόπειρα εξοικείωσης με τη γλώσσα του οπτικο-ακουστικού αφηγήματος. Στη συνέχεια, αναλαμβάνουν να παρακολουθήσουν ολόκληρες τις ταινίες και να διαβάσουν ολόκληρα τα βιβλία που επιλέγουν, με σκοπό να επιχειρηθεί κατά τις παρουσιάσεις τους συγκριτική ανάλυση του λογοτεχνικού και οπτικο-ακουστικού αφηγήματος.

Τέλος, στη Γ΄ φάση επιχειρείται η κινηματογράφηση δικών τους κειμένων με τη βοήθεια σχετικών προγραμμάτων δημιουργίας βίντεο που διατίθενται στο διαδίκτυο ή χρήση βιντεοκάμερας. Η φάση περιλαμβάνει τη μετάφραση ενός λογοτεχνικού κειμένου σε εικόνες και τη συλλογική συγγραφή σεναρίου.

Αναλυτική περιγραφή των φάσεων υλοποίησης του σεναρίου

Τα αναμενόμενα κείμενα που θα παραχθούν, οι δραστηριότητες που θα αναπτύξουν οι μαθητές.

Α΄ φάση: Πριν από την ανάγνωση

(6 περίπου διδακτικές ώρες)

Ο βασικός μας στόχος εδώ είναι να διερευνήσουμε τον ρόλο που έχει ο κινηματογράφος στην καθημερινή ζωή των μαθητών, να τους ενθαρρύνουμε να μιλήσουν για τις κινηματογραφικές τους εμπειρίες και προτιμήσεις, καθώς και να αναστοχαστούν πάνω σε αυτές. Αν και το αντικείμενό μας δεν είναι αποκλειστικά ο κινηματογράφος, αλλά γενικότερα το οπτικοακουστικό αφήγημα, επιλέγουμε να ξεκινήσουμε με τον κινηματογράφο, δεδομένου ότι η κινηματογραφική εμπειρία ξεχωρίζει σημαντικά από την αντίστοιχη τηλεοπτική, η οποία είναι συνταυτισμένη με το οικείο, οικογενειακό περιβάλλον και τη ρουτίνα της καθημερινότητας. Γνωρίζουμε

καλά, άλλωστε, ότι οι πρώτες και, γενικότερα, οι πρώιμες κινηματογραφικές εμπειρίες είναι για όλους μας καθοριστικές και αξέχαστες.

1η-2η διδακτική ώρα

Προβολή ταινίας μικρού μήκους «Το δέντρο που έδινε».

Σύγκριση με άλλες εκδοχές, συζήτηση για ποια τους άρεσε περισσότερο.

3η-4η διδακτική ώρα

Προβολή αποσπάσματος από «Τα Δελφινάκια του Αμβρακικού», που αφορά στην πρώτη κινηματογραφική εμπειρία ενός παιδιού. Πριν από την προβολή του αποσπάσματος γίνεται συζήτηση με τους μαθητές γύρω από ζητήματα όπως:

- Έχουν παρακολουθήσει κινηματογράφο;
- Πηγαίνουν συχνά κινηματογράφο;
- Υπάρχει κινηματογράφος στον τόπο τους;
- Πώς αλλιώς βλέπουν ταινίες;
- Πώς μπορεί να φαντάζει ο κινηματογράφος σε κάποιον που τον βλέπει για πρώτη φορά;

Μετά την προβολή, ακολουθεί συζήτηση για ζητήματα όπως:

- Πόσο αληθινές μας φαίνονται οι κινηματογραφικές εικόνες, σε σύγκριση, λόγου χάρη, με το θέατρο, τις μαριονέτες ή το θέατρο σκιών;
- Πόσο έντονα μας επηρεάζουν και μας γοητεύουν;
- Μας γοητεύουν εξίσου οι τηλεοπτικές εικόνες, και αν όχι, γιατί;

Το εισαγωγικό αυτό στάδιο μπορεί να ολοκληρωθεί με την προφορική ή γραπτή εξιστόρηση της πρώτης κινηματογραφικής εμπειρίας των μαθητών.

5η-6η διδακτική ώρα

Προβολή αποσπάσματος από την ταινία του Τσάρλι Τσάπλιν «Το Χαμίνι», μια από τις πιο δημοφιλείς ταινίες στην ιστορία του κινηματογράφου. Προτείνουμε το

απόσπασμα που παρακολουθούν και οι ήρωες μας στα *Δελφινάκια του Αμβρακικού*, εκείνο δηλαδή στο οποίο το χαμίνι σπάει τα τζάμια της γειτονιάς έτσι ώστε να τα αντικαταστήσει ο Σαρλώ. Αλλά και οποιοδήποτε άλλο απόσπασμα μπορεί να υπηρετήσει τους στόχους μας εξίσου καλά. Η απaráμιλλη συγκινησιακή δύναμη της ταινίας μάς προσφέρει μια πολύτιμη αφορμή, τόσο για να υπενθυμίσουμε πώς ήταν ο κινηματογράφος στα πρώιμα βήματα του, όσο –και κυρίως– για να αναδείξουμε την εκφραστική δύναμη των κινηματογραφικών εικόνων και γενικότερα της κινηματογραφικής αφήγησης.

Μετά την απαραίτητη –και αναπόφευκτη– συζήτηση γύρω από το επεισόδιο που προβλήθηκε, προκαλούμε συζήτηση που στοχεύει να ευαισθητοποιήσει τους μαθητές πάνω στην αφηγηματική δύναμη της εικόνας και της μουσικής. Τα κύρια θέματα που μας ενδιαφέρουν, λοιπόν, εδώ είναι:

- Πώς ήταν δυνατό να έχουμε κινηματογράφο χωρίς λόγια;
- Γιατί μπορούμε να καταλάβουμε τις σκέψεις και τα συναισθήματα των ηρώων παρά την απουσία διαλόγου;
- Ήταν ο βωβός κινηματογράφος πραγματικά βωβός;
- Επισήμανση της καταλυτικής δύναμης της μουσικής να επεξηγεί την εικόνα και να επιτονίζει το νόημα της.

Β΄ Φάση: Ανάγνωση

7η-10η διδακτική ώρα

Σε αυτήν τη φάση προχωρούμε να δούμε και να επεξεργαστούμε μια ολόκληρη ταινία

Προβολή της ταινίας του Δημήτρη Σπύρου «Ο Ψύλλος».

Πριν από την προβολή, καλό είναι να ξεκινήσουμε με μια συνοπτική αναφορά στο περιεχόμενο της ταινίας, προκειμένου να διαμορφώσουμε ένα πρώτο, γενικό πλαίσιο προσδοκιών και κατανόησης της. Κατά τη διάρκεια της προβολής, ωστόσο, καλό είναι να αποφύγουμε να παρεμβαίνουμε με επεξηγήσεις.

Συλλογική συζήτηση για την ταινία

Αφού παράσχουμε κάποιες αναγκαίες γενικές πληροφορίες για την εποχή στην οποία αναφέρεται η ταινία (αρχές δεκαετίας 1960), εστιάζουμε τη συζήτηση στην κατανόηση της ιστορίας και της συμπεριφοράς των κεντρικών ηρώων. Ξαναδείχνουμε επιλεκτικά σκηνές της ταινίας, προκειμένου να βοηθήσουμε στην πληρέστερη κατανόηση κάποιων δυσνόητων ή ιδιαίτερα σημαντικών σημείων της.

Οι ομάδες αναλαμβάνουν να γράψουν μια σύνοψη της ταινίας, δηλαδή ένα σύντομο κείμενο όπου να εξιστορούν την υπόθεση της ταινίας που παρακολούθησαν. Η προηγούμενη συζήτηση πρέπει να έχει βοηθήσει καταλυτικά στην κατανόηση των κύριων γεγονότων και χαρακτήρων. Παρόλα αυτά, είναι σημαντικό να δώσουμε σαφείς οδηγίες για το τι πρέπει να περιέχει η σύνοψη (λ.χ., αναφορά των κύριων γεγονότων και της διαδοχής τους, βασικοί ήρωες).

Αξιοποιώντας τις συνόψεις που έχουν συνταχθεί, επιχειρούμε συζήτηση γύρω από τον κεντρικό προβληματισμό της ταινίας, και πιο συγκεκριμένα σχετικά με:

- Την πεισματική προσπάθεια του ήρωα να συνεχίσει να εκδίδει τον «Ψύλλο», παρά τις ειρωνείες και τις αντιρρήσεις των γονιών, των συγχωριανών και του δασκάλου.
- Τη στάση των κύριων συμμάχων του (παιδιά και περιθωριακοί τύποι).
- Την αλλαγή της στάσης των ενηλίκων μετά την έλευση της δημοσιογράφου: είναι ειλικρινής ή υπάρχουν ιδιοτελή κίνητρα;

Δευτερεύοντα θέματα που μπορούν να αναπτυχθούν είναι:

- Τα παιχνίδια των παιδιών.
- Οι παραδοσιακές εργασίες των χωρικών (λ.χ. αργαλειός, νεροτριβή).
- Η αυστηρότητα του σχολείου εκείνης της εποχής.

Σε κάθε περίπτωση, είναι πολύ σημαντικό να ξαναδείχνουμε τα σχετικά κάθε φορά αποσπάσματα της ταινίας, επισημαίνοντας επιπλέον πώς τα οπτικά εκφραστικά μέσα

(οπτική γωνία, είδος πλάνου) και η μουσική μάς βοηθούν να καταλάβουμε τις σκέψεις και τα συναισθήματα των ηρώων.

Συγκρίνουμε τις συνόψεις μας με το βιβλίο *Ο ψύλλος*.

Αξιολόγηση των χαρακτήρων και της συμπεριφοράς τους

11η-16η διδακτική ώρα

Ανάθεση σε ομάδες συγκριτικής μελέτης ταινίας και λογοτεχνικού έργου, κριτική.

Σύμφωνα με το νέο πρόγραμμα σπουδών ([Οδηγός Εκπαιδευτικού για τη Διδασκαλία της Λογοτεχνίας στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση \(2011\)](#)), η παρουσίαση καλό είναι να έχει τα εξής διακριτά μέρη:

α) Σύντομη αναφορά στα βασικά στοιχεία μιας ιστορίας.

Οι ομάδες καλούνται να απαντήσουν σύντομα σε ερωτήσεις γενικής παρουσίασης, κοινές για όλες τις ομάδες μαζί με λίγα βιογραφικά στοιχεία για τον συγγραφέα και για τον σκηνοθέτη. Οι ερωτήσεις στην περίπτωση του προτεινόμενου σεναρίου θα μπορούσαν να είναι οι ακόλουθες:

- Τι έχει συμβεί με τον διάλογο; Έχει μεταφερθεί αυτούσιος; Έχει συντομευθεί και εάν ναι, ποια σημεία απαλείφθηκαν; Έχουν μήπως προστεθεί λόγια;
- Πώς αποδίδεται ο σκηνικός χώρος και χρόνος; Υπάρχει συμφωνία ή απόκλιση από ό,τι αναφέρεται στο κείμενο;
- Συμφωνούμε με την επιλογή των συγκεκριμένων ηθοποιών για την αναπαράσταση των ηρώων; Αποδίδουν πειστικά τους διαφορετικούς χαρακτήρες;

Ένα κύριο ζήτημα στη σύγκριση γραπτού και οπτικό-ακουστικού κειμένου είναι πώς αποδίδονται στην ταινία όλα εκείνα τα στοιχεία που μας προσφέρει ο αφηγητής, με

άλλα λόγια ο αφηγηματικός λόγος καθε-αυτός, όπως, λόγου χάρη, οι περιγραφές, τα συναισθήματα και οι σκέψεις των ηρώων, η αξιολόγηση των πράξεων και των κινήτρων τους. Εδώ η συζήτηση πρέπει να εστιαστεί στην αναζήτηση και επισήμανση εκείνων των εκφραστικών στοιχείων της ταινίας που υποκαθιστούν τον αφηγητή σε όλες αυτές τις λειτουργίες, όπως:

- Το είδος των πλάνων και ο χειρισμός της οπτικής γωνίας.
- Τα χρώματα και γενικά η εικαστική ατμόσφαιρα του έργου.
- Η χρήση της μουσικής.

β) Ανάγνωση χαρακτηριστικών αποσπασμάτων από το βιβλίο.

2-3 αποσπάσματα από το βιβλίο ή από την ταινία που να τεκμηριώνουν το πρώτο μέρος της παρουσίασης, αναγνωσμένα με όσο το δυνατόν αρτιότερο τρόπο.

γ) Παρουσίαση ερευνητικών εργασιών

Οι ομάδες παρουσιάζουν εικαστικές, δραματικές, κειμενικές, ερευνητικές, γραπτές εργασίες, αλλά κυρίως εκφράζουν τις ερμηνείες και τις απόψεις που διαμορφώνουν από την ανάγνωση των βιβλίων τους.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η συγκριτική εξέταση γραπτού και οπτικό-ακουστικού κειμένου μπορεί να ολοκληρωθεί με το να ζητήσουμε από τους μαθητές να κάνουν τις δικές τους προτάσεις για την κινηματογραφική απόδοση του συγκεκριμένου αποσπάσματος που τους δώσαμε. Για παράδειγμα:

- Τι θα ήθελαν να αλλάξουν στα σκηνικά;
- Θα προτιμούσαν άλλους ηθοποιούς, με άλλα χαρακτηριστικά;
- Ποια άλλη μουσική θα χρησιμοποιούσαν;
- Ποιες διαφορετικές εικόνες θα ήθελαν να έχει η ταινία;

Γ' Φάση: Μετά την ανάγνωση

17η-24η διδακτική ώρα

Συλλογικό project: Συγγραφή σεναρίου με πρωτότυπο θέμα

Το ζητούμενο εδώ είναι η συγγραφή μιας ιστορίας προκειμένου να γίνει ταινία (μικρού μήκους). Στο πλαίσιο συλλογικής συζήτησης, οι μαθητές αποφασίζουν την υπόθεση, πού και πότε διαδραματίζεται η ιστορία και σκιαγραφούν τους ήρωες (ηλικία, όψη, χαρακτήρας). Ακολούθως, μοιράζονται σε ομάδες που αναλαμβάνουν τους εξής διαφορετικούς ρόλους:

- την επιμέλεια του διαλόγου και τη διαίρεση σε σκηνές·
- τη σκηνογραφία·
- την ενδυματολογία·
- τη μουσική και τα τραγούδια.

Στην περίπτωση που υπάρχει βιντεοκάμερα, η κινηματογράφηση του σεναρίου από τους ίδιους τους μαθητές θα αποτελούσε την ιδανική ολοκλήρωση της ενότητας.

Αξιολόγηση

Οι μαθητές αξιολογούνται τόσο για τις ατομικές εργασίες τους όσο και για τη συμμετοχή τους στις ομαδικές εργασίες. Αξιολογούνται για τον προφορικό και τον γραπτό τους λόγο, για τη γενικότερη συμμετοχή τους στο μάθημα και για τη συμβολή τους στη δουλειά της ομάδας τους. Αξιολογούμε την ικανότητα των μαθητών και των μαθητριών να συγκρίνουν ένα λογοτεχνικό βιβλίο με την κινηματογραφική του εκδοχή επισημαίνοντας κάθε φορά:

- ✓ τις διαφορές (τι παραλείπεται, τι προστίθεται, γιατί, ποια στοιχεία της ταινίας μάς δίνουν να καταλάβουμε την ιστορία και την ανάγνωση ενός μυθιστορήματος, καθώς και την παρακολούθηση της κινηματογραφικής μεταφοράς του προκειμένου να επισημανθούν·
- ✓ τις διαφορές (τι παραλείπεται, τι προστίθεται, γιατί, ποια στοιχεία της ταινίας ή της τηλεοπτικής σειράς μας δίνουν να καταλάβουμε την ιστορία και τους χαρακτήρες, πού εστιάζει η κάμερα, τι φωτισμός υπάρχει, το χρώμα, το

σκηνικό, πώς αλλάζουν οι σκηνές, πώς καταλαβαίνουμε τις σκέψεις των ηρώων, τι εντύπωση μας δημιουργεί η μουσική;)τους χαρακτήρες·

- ✓ πού εστιάζει η κάμερα, τι φωτισμός υπάρχει, το χρώμα, το σκηνικό·
- ✓ πώς αλλάζουν οι σκηνές, πώς καταλαβαίνουμε τις σκέψεις των ηρώων, τι εντύπωση μας δημιουργεί η μουσική.

Φύλλα Εργασίας

Φύλλα εργασίας δεν παρατίθενται καθώς το σενάριο προϋποθέτει ελευθερία κινήσεων, όσο το δυνατό πιο ελάχιστη δέσμευση, ενώ παροτρύνει τους εκπαιδευτικούς να φτιάξουν δικές τους δραστηριότητες ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις δυνατότητες της τάξης, αγνοώντας από τις υπάρχουσες όσες θεωρούν ότι, για κάποιο λόγο, δεν τους εξυπηρετούν.

Άλλες εκδοχές - Κριτική

Επισημαίνεται ότι το παραδειγματικό αυτό σενάριο προορίζεται για πιλοτική εφαρμογή στο πλαίσιο του Ψηφιακού Σχολείου.

Βιβλιογραφία για τον εκπαιδευτικό

Κιούκας, Α., Ν. Φόρσος κ.ά. 2003. *Η Κινηματογραφική Αφήγηση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης.

Jacobs, L. 2001. *Τα εκφραστικά μέσα τον κινηματογράφου*. Αθήνα: Καθρέφτης.

Πασχαλίδης, Γ.& Χ. Δανιήλ. 2004. *Λόγος και εικόνα: Το οπτικο-ακουστικό αφήγημα*. Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων 2002-2004, ΔΡΑΣΗ 2.5 Δημιουργία

«εναλλακτικού» εκπαιδευτικού υλικού για το μάθημα της λογοτεχνίας Α΄ και Β΄ Γυμνασίου. Υπεύθυνες δράσης: Βενετία Αποστολίδου & Ελένη Χοντολίδου

*Τα κείμενα ακολουθούν τη νέα σχολική [Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου](#) (Σ. Χατζησαββίδης σε συνεργασία με Αθ. Χατζησαββίδου, ΟΕΔΒ 2007).

**Για πρακτικούς λόγους, η χρήση του αρσενικού γραμματικού γένους θεωρείται ότι συμπεριλαμβάνει και το θηλυκό.